

GAZETA TRANSILVANIEI.

Redactiunea si Administratiunea:
Brasiovu, piati'a mare Nr. 22. — „Gazeta“ ese:
Jof'a si Duminec'a.

Pretiulu abonamentulu:
pe unu anu 10 fl., pe siese luni 5 fl., pe trei luni
2 fl. 50 cr. — Tieri esterne 12 fl. pe unu anu séu
28 franci.

Anu lu XII.

Se prenumera:
la postele c. si r. si pe la dd. corespondenti

Anunciurile:
un'a serie garmondu 6 cr. si timbru de 30 cr.
v. a. pentru fiacare publicare. — Scrisori ne-
francate nu se primescu. — Manuscripte nu se
retrimitu.

Nr. 102.

Dumineca, 24 Decembre st. v.

1878.

Cu 1 Ianuarie st. v. 1879 se incepe unu nou abonamentu la

„GAZETA TRANSILVANIEI“

Rogamu pe On. Domni prenumeranti ai fôiei nôstre, alu caroru abonamentu expira cu 31 Decembre st. v. 1878, se binevoiesca a si'lu reinoi *de cu vreme*, déca voiescu cá diariulu se li se tramita regulatu. Pentru cá se potemu stabili numerulu esemplarielor, ce voru fi a se tipari, este necessariu, cá tôte prenumeratiunile pentru patrariulu si semestrulu I 1879 se fia efectuite **inca inainte de anulu nou.** Dela 1-a Ianuarie 1879 incolo diariulu se va tramite numai acelu domni, cari au binevoitu a-si renoi abonamentulu.

Domni noui abonanti sunt cu deosebire rogati a ne tramite adresele d-loru *esactu*, aratandu si *post'a cea mai aprôpe* de loculu, unde locuiescu.

Pretiulu abonamentulu la „Gazeta Transilvaniei“ este:

pentru Brasiovu: pe anu 8 fl., pe siese luni 4 fl., pe trei luni 2 fl.; — dusu in casa: pe anu 10 fl., pe siese luni 5 fl. si pe trei luni 2 fl. 50 cr.;

pentru Austro-Ungari'a cu post'a: pe anu 10 fl., pe siese luni 5 fl., pe trei luni de aci incolo numai 2 fl. 50 cr. in locu de 3 fl.;

pentru Romani'a si alte tieri esterne: pe anu 12 fl. v. a. séu 28 franci, pe siese luni 14 franci, pe trei luni 7 franci. (Abonamentulu se primescu si in bilete hipotecarie romane.)

Banii de prenumeratiune sunt a se tramite (mai usioru prin assignatiuni postale) la Redactiunea „GAZETEI TRANSILVANIEI“ in Brasiovu.

Maghiarii si maghiarisarea.

Brasiovu, 23 Dec. v. 1878.

Este multa melancolia in natur'a maghiarului, successulu ilu animéza si-lu face totu mai cutezatoriu, indata ce inse i-se pune in cale o pedeca mai mare, i se infacioséza inaintea ochiului icónele cele mai triste si in momente de aceste isi usiuréza de multe-ori amarulu plangédu asupra viitoriulu seu. Atunci totulu impregiurulu seu i-se pare strainu, elu se simte deodata singuru si parasitu si i-se pare, ca vede din departare apropiandu-se cu furia orcanulu, care amenintia a rupe din radacinele sale stejariulu milenariu alu gintei sale. Acést'a melancolia cuprinde mai cu séma pe ómenii politici maghiari — si numerulu loru este mare — candu isi facu cate unu bilantiu asupra trecutulu. Mai toti fruntasii poporului maghiaru din secululu presentu au suferitu in mare gradu de acestu felu de intristare provocata de ingrijirea asupra viitoriulu neamulu loru: Szechényi, Vessélyi, Teleki si chiaru si Deák, apoi cata intristare nu vorbesce din scrisorile ce le tramite Kossuth compatriotiloru sei.

Este caracteristicu, ca ból'a acést'a, déca o potemu numi asiá, se manifesta deodata cu nascerea tendintiei de a maghiarisá popórele conlocuitoré de alta limba. Pena pe la inceputulu secululu presentu nici nu erá vorba de maghiarisare in sensulu de astadi, elementulu maghiaru domnea in puterea privilegielor sale asupra popóreloru lipsite de aceste privilegie, domnea in puterea dreptulu feudalulu — atát'a erá totu. Limb'a maghiara erá fórte neglijéata si limb'a statulu erá cea latina. Abia in primele trei diecenie ale secululu nostru, in urm'a incercariloru de germanisare ale imperatulu Iosifu a inceputu a se formá ide'a maghiarisarei, ce se practica astadi. Comitete Stefanu Szechényi a fostu acél'a, care, dupa ce s'a intorsu din Franci'a in patria si a invetiátu unghuresce, ca-ci in strainetate isi uitase mai de totu limb'a a inventatu mai antaiu formul'a maghiarisarei.

Elu aducédu cu sine ideile liberale ale revolutiunei franceze, prevedea, ca in curédu va trebui se cada feudalismulu cu totu aparatulu seu si ca atunci elementulu maghiaru va fi lipsitu de singurulu mediulocu, prin care domnea asupra celorlalte popóre. Spre a asigurá egemoni'a giutei maghiare, trebuia der' aflatu unu altu mediulocu mai corespundietoriu noiei situatiuni, si acést'a erá: limb'a maghiara. Ceea ce nu se mai putea prin puterea privilegielor, avea se se asigure prin mediulu limbei: supremati'a rassei maghiare. Nu vedeti voi — le dicea Szechényi maghiariloru — ca suntemu numai unu poporu micu, ca marea maioritata a locuitoriloru tierii vorbescu alta limba, decatu noi, — ce se va face din elementulu nostru, déca popórele nemaghiare se voru desteptá si se voru face partasie la libertatile constitutionalé?

Acést'a a fostu semnalulu de alarma, datu maghiariloru de catra marele loru Szechényi. Elu avú unu efectu grandiosu. Abia desteptati din somnulu loru nationalu maghiarii nu numai ca se aruncara cu tóta forti'a pe limb'a loru atatu de neglijéata péna aci, ci totodata incepura a-o impune celorlalte popóre, cari gemeau inca in lanturile feudalismulu. Ei intielesera pe Szechényi, dér' ilu intielesera reu. Szechényi le dicea: Fiti precauti, nu ve grabiti, cautati se castigati pe celelalte popóre cu binele, liberatile cu incetulu din jugulu loru si in schimbu pentru drepturile, ce li le dati, cereti se ve primésca limb'a, dér' acést'a faceti-o asiá, cá ele se nu simtia, ca prin acést'a isi perdu individualitatea nationala, pentru aceea se nu le dati in captu, se nu voiti a le impune limb'a vóstra cu forti'a! Eata in puçine cuvinte programulu lui Szechényi, formul'a maghiarismulu inauguratu de elu. Maghiarii inse, cumu amintiramu, nu se tienura strictu de ea, ei intielesera numai scopulu, nu si mediulócele, cari duceau mai siguru la realisarea lui. Cá unulu, care intrandu in daravere, voiesce deodata se devina bogatu, asia si maghiarii, pasindu pe cararea, ce le-au aratat'o Szechényi, au voitu se maghiarizeze deodata tóta lumea si tier'a; si pentru-ca la acestu sférsitu nu puteau ajunge asia curédu, cumu voieau ei, cu modalitatea aratata de Szechényi, luara refugiu la forti'a si cadiura asia tocmai in erórea, de care se temea mai multu conducetoriulu loru.

Szechényi le mai recomandá maghiariloru pe lènga o prudenta si circumspecta procedere faci'a de nationalitati, cá se lucre intr'acolo, cá relatiunile loru cu Austri'a se fia catu se póte de bune. Ungari'a, dise elu, trebuie se se „casatorésca“ cu Austri'a, ca-ci erá de convingere, ca numai radiemandu-se pe Austri'a, maghiarii voru poté se drca in implinire uriasi'a problema a maghiarisarei. Dér' nici acestu din urma consiliu nu a fostu ascultatu de catra ai sei. A urmatu activitatea febrila a maghiarisarei, care a adusu pe slovaculu Ludovicu Kossuth in fruntea miscarei. In dieta se desbatea cu zelu si pasiune rara asupra modulu, cumu se se póta mai iute maghiarisá popórele de alta limba, Croatiloru li se impunea a invetiátu unghuresce in timpu de siese ani, ér' versulu poetulu Vörösmarty: „Minden ember legyen és magyar“ (fiacare omu se fia omu si unghuru) rapise cu sine tôte mintile si nu multu dupa inceperea resbelulu de maghiarisare in contra nationalitatiloru i s'a fostu declarat resbelu si Austriei.

Atunci Szechényi, vedendu directiunea, ce a luat'o miscarea provocata de elu, s'a mahnit adéncu, ca-ci ochiulu lui ageru vedea, ca maghiarii prin aceea ca voieau se impuna cu forti'a limb'a loru celorlalte popóre, voru desteptá numai simtiulu loru nationalu. Elu adeca credea, ca acestu simtiu erá inca prea puçinu desvoltatu la popórele nemaghiare si ca prin urmare ar' fi fostu lesne a le face, se adopte limb'a maghiara pentru pretiulu de a participá la drepturile cetatianulu maghiaru.

Acést'a parere a lui Szechényi nu erá basata pe realitate, erá falsa, ca-ci simtiulu nationalu la romani, slavi si germani erá si pe atunci multu mai tare, decatu credea elu, si acést'a s'a si vediatu mai tardiu. Dér' nici nu se putea asteptá dela Szechényi in privinti'a acést'a o alta parere, elu erá prea mare maghiaru, decatu se fi potutu tiené contu de trecutulu acestoru popóre si se fi admisu posibilitatea, ca — simtiulu nationalu a prinsu la ele astfelu de radacini afunde, incatu nu erá putere pe lume, care se'lu póta smulge de totu din sinulu loru.

Dupa resbelulu civilu de trista aducere aminte, marele patriotu maghiaru fú cuprinsu de o profunda melancolia, elu plangea sórtea poporulu seu, care a facutu se se precipeteze astfelu in urmarirea problemei, ce si-a pus'o. Se dice, ca intr'unu momentu de adéncu intristare ar' fi disu chiaru, ca'i pare reu, ca a desteptatu pe unghuri spre perirea loru, o asertiune, care ne arata, catu de mare erá nelinistea si ingrijirea s'a pentru viitoriulu natiunei sale.

A urmatu er'a lui Bach si a lui Schmerling si anulu 1866 a chiamatu éراسi pe maghiari la guvernulu. Atunci toti, cati se interessau de mersulu evenimentelor si cati dorieau, cá se se restabilésca odata pacea intre popóre, isi pusera intrebarea indreptatita, ca óre maghiarii invetiatau cevasi din trecutulu?

Respunsulu ni l'au datu intempiarile dieceniu-lui din urma, elu inse nu este asiá cá se incurageze sperantiele intr'o adeverata infratire a popóreloru din aceste tieri. Din contra aceste sperantie s'au micioratu din anu in anu si acuma sunt aprôpe de a cadé sub nula, si éta de ce:

Maghiarii, dupa ce au ajunsu éراسi la guvernulu, nu au cercatu se se intieléga mai antaiu cu popórele conlocuitoré, multiamindu pe fiacare dupa dreptate, ci au reapucatu éراسi firulu maghiarisarei acolo, unde erá intreruptu prin evenimentele din anii turburarii si astfelu in locu de a introduce o politica a impacarei cu nationalitatile, uitandu tôte inimicitiele trecutulu, au inauguratu, in deosebi pentru Ungari'a si Transilvani'a, o politica de resbunare, voidu adeca se tracteze pe cei ce au fostu mai inainte in contra loru cu vérg'a maghiarisarei. Adeveratu, ca au creatu o lege de nationalitate, care invólve o recunóscere factica a necessitatii de a se intielege cu celelalte popóre nemaghiare, dér' acést'a lege, precumu au aratatu deputatii nationali din dieta, atunci pe timpulu, candu s'a adusu si precumu s'au confirmatu prin esperienti'a ultimiloru diece ani, este cu totulu nesuficienta de a satisface dorintiloru si pretensiuniloru indreptatite ale nationalitatiloru nemaghiare, si drepturile ce voiesce se li le incuviintieze, devinu in praesa cu totulu ilusorie, las' ca acést'a lege pe lènga cea mai mare bunavointia nu s'ar' poté privi nicidecumu cá unu equivalentu, fia catu de slabu, pentru cassarea autonomiei Transilvaniei si a drepturiloru romaniloru transilvani.

O singura esceptiune au facutu maghiarii in atitudinea loru faci'a de nationalitati — cu croatii. Ei au inchiaiatu deja péna acuma cu acesti'a doue pacte, nu din iubire catra ei, ci pentru-ca credeau, ca este necessariu de a multiami pe croati, catu de catu, cá nu cumva intimpinandu si din partea loru opositiune, se fia paralisati in realisarea planulu de maghiarisare, indreptatu in contra nationalitatiloru din Ungari'a si din Transilvani'a. Loru le venea cu atatu mai usioru a face concessiuni croatiloru, cu catu in regnulu Croatiei nu vietuiescu maghiari, va se dica, nu aveau cuventu a dice si despre Croati'a, cumu au disu despre Transilvani'a, ca pentru cá „se fia salvata esistenti'a“ celorlu 500 de mii maghiari, ce locuiescu impreuna cu noi in acést'a tíera, se ne contopimu si noi cu totii in natiunea maghiara. Se parea la inceputu, ca voru se face esceptiune si cu Sasii Tran-

silvaniei, dér' acestia iute au trebuit sese convinga, ce mare fú amagirea, care îi-a facutu se renuntie la aপরrea autonomiei Transilvaniei.

Considerandu inse atitudinea maghiarilor dela 1866 încóce in intregulu ei, trebuie se recunoscemu, ca ei de astadata si-au datu mai mare silintia de a urmă sfaturiloru lui Stefanu Szechényi. Inainte de tóte Ungari'a a legatu „casatori'a“ cu Austri'a, care isi afla espressionea s'a viua in sistemulu domnitoriu, dér' totodata acestu sistem a fostu basatu pe supremati'a de rassa, creandu-se anume numai pentru maghiari si nemti. In legislatiunea Ungariei se mai vede inca chiaru tendinti'a de a procede in sensulu preceptelorui lui Szechényi cevasi mai incetinelu si mai cu precautiune la realisarea scopului maghiarisarei. Sufletulu acestei directiuni, cevasi mai precaute si mai moderate, ce se observa in legile esistente unguresci, a fostu fericitulu ministru de culte si de instructiune publica baronu Eötvös, caruia avemu se-i multiamimu puçinele mesuri liberale, ce le contine legea nationalitatiloru, si deca si aceste au trebuit se remana fora ori-ce efectu, caus'a este numai terrorismulu celu mare, ce s'a eserceatu asupra nationalitatiloru in totu timpul de catra partidele maghiare fara distinctiune.

Cu mare greu, ba potemu dice, numai siliti de impregiurari, s'au decisu maghiarii a face nationalitatiloru si acele mici concessiuni. Ei, nevoindu a tiené comptu de spiritulu timpului, si de progressulu popóreloru conlocuitórie, au pornitu si acuma dupa 25 si mai bine de ani din acea parere — in casulu de faci'a independenta de judecata loru nepreocupata — ca simtiulu nationalu, individualitatea nationala a romaniloru, slaviloru si germaniloru din Ungari'a si Transilvani'a nu este unu factoru, pe care ar' trebui se-lu considere ori-ce guvernulu aiu acestui stat. Spre a demonstrá acést'a in faci'a lumii si a popóreloru, ei bagara in formul'a maghiarisarii unu punctu, dupa care tóte dorintiele si aspiratiunile nationalitatiloru ar' fi a se considerá numai cá unu resultatu alu unei agitaciuni inimice statului, cá unu efectu alu intrigelor „Camarillei“.

Press'a maghiara a latitu barbatesce aceste idei si publiculu maghiaru le-a sbeutu, astfelu, incatu astadi ar' fi greu a'lu convinge despre contrariulu. Acést'a impregiurare pe lenga o agitaciune sistematica in contra nationalitatiloru, a adusu pe maghiaru acolo, se creá, ca si ceea ce a facutu legislatiunea la 1878 pentru popórele nemaghiare, a fostu prea multu, si se începa a dori se se casseze legea de nationalitati si se se restringa si puçin'a libertate de invetiamentu. ce-o lasa legea de instructiune poporala diferiteloru confessiuni.

Dorintie de felulu acest'a s'au manifestatu cu deosebire si acuma la finitulu anului 1878 in press'a maghiara. La acést'a a datu ansa impregiurarea, ca guvernulu de faci'a prepara unu proiectu de lege, care are de scopu introducerea limbii maghiare in tóte scolile poporale in terminu de siese ani. La prim'a vedere s'ar' paré, ca guvernulu, voindu se stérge impressiunile cele rele, ce au trebuit se le faca asupra poporului maghiaru reprivirile foiloru maghiare, mai cu séma a celoru opositionale asupra anului 1878, a anuntiatu acestu proiectu, arataudu astfelu maghiariloru in perspectiva o noua isbânda a politiceii de maghiarisare. Dér' in realitate cestiunea e cu multu mai seriósa — este o consecintia logica a porniriloru de péna acuma.

Cuprinsi din nou de melancolia, maghiarii privescu astadi cu mai mare ingrijire cá vreedata in viitoriulu loru. Ei se vedu érasii amenintiati din tóte partile, de russi, de popórele mici slave, de romani, isi vedu pericolitate interesele independintiei, se vedu chiaru, cumu esclama „Pesti Naplo“, „apasati de unu simtiementu mistuitoriu de apunere“ si tóte aceste fantome, credu ei, ca le voru poté departá dela sine prin mesuri noue maghiarisatórie?

Zadarnica sperantia! — Nu aceste mesuri sunt, cari potu se faca se se insenineze ceriulu inoratu alu viitoriului natiunei maghiare. Numai o singura cale spinósa duce la multiumire, la fericire. Maghiarulu numai atunci va poté privi cu tóta linistea si increderea in viitoriulu seu, candu lapedandu-se de tóte tendintele de maghiarisare va cautá se predomine numai prin cultur'a s'a, prin iubirea de libertate si prin respectulu drepturiloru celorlalti, numai in casulu acest'a nu va avé a se teme de nici o concurentia, care sei póta stricá. Atunci — cutediamu a afirmá — va încetá si melancoli'a torturatóre a politicului maghiaru.

Braslovu, 23 Decembre v. 1878.

Asiadér' deputatulu „activistu“ alu Brasiovulu, d. advocatu Nicolae Strevoiu, a „intratu“ in partid'a guvernamentalá a dietei ungare. Este fôrte greu a nu scrie o satira! Deputatulu Strevoiu, se dice, „a intratu“ in partid'a ministrului Tisza. Apoi fost'a densulu strainu acestei partide? Nu l'au alesu óre totu guvernamentalii? Domnulu Strevoiu nu „a intratu“ prin urmare in partid'a guvernului, ci si-a ocupatu numai locul, ce-i érá reservatu dela începutu intr'una din bancile, pe cari siedu deputatii tiszaiisti.

Velulu actiunei coalisatiloru alegétori romani, unguri si nemti catolici din Brasiovu, ce a fostu inaugurata peste nópte, s'a ridicatu si acuma ni se arata „activitatea“ acést'a in tóta golatatea ei. Facia cu impregiurarea, ca d-lu deputatu Strevoiu apartiene acuma partidei guvernamentalé ni se impune intrebarea, ca óre de ce nu s'a declaratu din capulu locului de aderinte alu regimului maghiaru? — Dér' óre alegétorii romani i-ar' fi datu voturile loru in casulu acest'a? Ne iudoimu fôrte si in acést'a ne intaresce si unu pasagiulu celu scótemu din protocolulu alegétoriloru romani din Brasiovu, publicatu in Nr. 66 alu „Gazetei Transilvaniei“ din anul acést'a. D-lu Nic. Strevoiu dupa ce a fostu candidat de deputatu díse adeca urcanduse la tribuna intre altele, ca „nu póte acceptá nici principiile politice ale partidei guvernamentalé, nici pe cele ale partideloru opositionali, deórece si un'a si si alt'a este contra nóstra, a romaniloru“. Ei bine, va intrebá unulu séu altulu, de ce s'au multiamitu alegétorii, ce erau de faci'a, cu acést'a declaratiune vaga, de ce nu au pretinsu dela d. Strevoiu unu programu mai claru, mai explicit? — Apoi vedi, ca marea maiortate a celoru, ce se adunasera a candidá pe d. Strevoiu, nu avea timpulu se intre in discussiuni lungi asupra atitudinei viitóre a candidatului loru, ca-ci le érá graba de a „resturná“ pe sasi!

Amu dísu in Nr. 61 alu fóiei nóstre indata dupa alegerea d-lui Strevoiu „ca, péna nu vomn fi convinsi de contrariulu, trebuie se'lu consideramu de deputatu alu guvernului“. Amu fi doritu cá niciodata se nu ni se fi datu satisfactiunea trista, ca atunci amu avutu dreptu.

Se póte inca si aceea — desi e greu de crediutu — cá d. Strevoiu in adeveru se nu se fi legatu formálu dela începutu a se alaturá la partid'a guvernului. Dér' atunci ce érá se faca, cumu érá se procedá la realisarea promisiunei sale de a lucrá pentru „promovarea interesselor locali si speciali romanesci“? Cumu póte se dobândesca cineva cevasi pentru promovarea vre-unui interessu particulariu dela guvernulu, facéndu-i opositione? Va se dica, d. Strevoiu avendu in vedere acestu scopu, a lucratu logicu, intrandu in partid'a ministeriala, numai atunci se nu fi promis, ca va „aperá si promová si interesele generali nationali.“

D. Strevoiu a lucratu dér' logicu, nelogicu au lucratu numai aceia cari au crediutu promisiunei sale vage si nedecise, cari au speratu ca va poté satisfice interesseloru particulare romanéandu fidelu si principiiloru profesate de catra natiunea s'a. Avemu dér' cuventu a crede, ca d. Strevoiu va mai fi inca si atatu de cu minte de a nu mai asteptá dela noi cá se'lu mai consideramu de deputatu nationalu, adeca de representantu aiu dorintieloru si aspiratiuniloru poporului romanu in genere séu a poporului romanu din Brasiovu.

Cu acést'a amu poté se finimu, dér' in faci'a acestui casu trebuie se esimu din atitudinea reservata de péna acuma si se indreptamu o interpelare seriósa catra aceia dintre confratii nostri, cari se numescu „activisti“ si dicu, ca prin activitate parlamentara voiescu se „apere si se acuire drepturi.“ In specialu ne adressamu catra confratii nostri dela „Telegrafulu Romanu“, cari mai deunadi ne provocau érasii la activitate, dicéndu ca „Audaces fortuna juvat“, si-i rogamu se ne spuna, ca asiá intielegu dumnealoru acést'a activitate si ca au densii de cugetu de a desavué cu energia in publicu atitudinea, ce a luat'o deputatulu Strevoiu, cu atatu mai multu, cu catu d-s'a a jocatú péna acuma unu rol de fruntasu intre activisti, ce dovedesce si votulu separatú, care l'a datu in numele activistiloru la conferinti'a de asta véra?

De ce nu e iertatu cá romanii se voteze pentru cabinetulu Tisza?

Selagiu, cerculu Diosiodului 22 Dec. 1878.

Alegerea in cerculu Diosiodului s'a intemplatú in 19 a lunei. Dóus partide au statu faci'a deolalta: partid'a candidatului guvernamentalu Georgiu Nagy din comitatulu Biho-

lului si partid'a independentiloru cu candidatulu ei — prezentatu dupa-ce a renunciatu Dobai — Tömösvári, advocatu in Pest'a. Se mai vorbiea si de candidatur'a lui Pogonyi, care apartiene opositionei centrale, dér' acést'a nu avea de locu partida. Alegerea totusi s'a facutu intre acést'a si Nagy György, ca-ci partid'a lui Tömösvári se intardiá duce minute cu anuntierea candidatului ei si astfelu densulu nu fú primitu intre candidati. Partid'a independentiloru vedendu acést'a se puse pe lenga Pogonyi si-i dedura peste 400 de voturi. Un'a mare parte inse nevoindu a votá nici pe candidatulu opositionei centrale, — deca nu póte votá pe „independentulu“ — s'a departatu si astfelu castigá Georgiu Nagy, candidatulu partidei guvernamentalé, o maiortate de peste 200 de voturi si — firesce — fú alesu.

Lui Nagy György in comitatulu nostru péna acuma nu i-s'a auditu nici de veste, nu-lu cunoscú numai capii comitatului. Ce e dreptu, nici pe Tömösvári nu l'a cunoscutu péna acuma nimenea, dér' péna-ce Tömösvári obtienú partid'a independentiloru grupata pe lenga Antoniu Dobai gat'a, ca-ci acést'a partida totodéun'a a esistatu, esiste si cresce totu mereu; péntunci pe Nagy György 'lu alése partid'a guvernamentalá, care nu mai esiste, ci numai — data ocaziune — se face. Dieu, ca partid'a guvernamentalá nu mai esiste, pentru-ca chiaru si aderinti ei cei mai infocati de odinióra neindestuliti cu mersulu lucruriloru o parasira de multu; dicu, ca data ocaziune se face, pentru-ca misera plebs contribuens n'are judecata si se ména de cei mai mari cá o turma de oi. Cumu-ca intre asemenea impregiurari Nagy György nu s'a potutu alege numai cu aghiasma, este lucru firescu. Spunu, ca partid'a opositionala se fi adunatu multe date fôrte compromitiatórie despre pressiunea eserceata atatu din partea oficiiloru civile, catu si din partea celoru eclesiastice. Atata sta, ca vice-comitele, care fú alesulu acestui cercu si prin a caruia abdicere deveni de lipsa acést'a alegere, duse pe candidatulu guvernamentaliloru (?) cu sine in caruti'a sa la locul alegerei, unde a fostu de faci'a péna in capetu si ca notarii comunali fora deosebire de nationalitate au lucratu cá turbati pentru guvernulu.

Pe noi tóte aceste nu ne interesséza, dér' ne interesséza fôrte tienut'a poporului romanu la acést'a alegere si la cele nu de multu decurse. Fiindu-ca si poporulu nostru, cá si tóte popórele conlocuitórie, ce a facutu, n'a facutu din capulu seu, ci condusu de aceia, cari au influentia asupra lui; cá se potemu tiené inaintea acestoru factori o oglinda adeverata, in care se póta ei vedé intrég'a scarnavia a politiceii loru egoistice si marimea pecatului loru nationalu, este de lipsa, cá se schitiamu pe scurtu, pentru-ce nu póte, nu este ertatu, se voteze nici-unu romanu pentru cabinetulu Tisza.

Noi romanii simtimu astadi mai tare, decatu ori-candu, ca suntemu avisati la elementulu maghiaru, cá si acesta la noi, cá se nu ne inghita pe amendou oceanulu slavicu; dreptu aceea suntemu in totu minutulu gata a ne intielegu cu acestu elementu fratiesce si nu ceremu alt'a, — dér' acést'a o ceremu si nul'asamu de ea un'a cu capulu, — decatu asigurarea esistintiei nóstre nationale. In calea acestei intielegeri inse stá ministerulu lui Tisza si tóte ministeriele cu directiunea si tendintiele lui politice. Acestu guvernulu nu se radíma, cumu trebuie se faca fiacare guvernulu alu ver-carui statulu, pe toti fiii patriei, cari sustienú statulu cu sudórea feçiei loru si cu sangele animei loru, ci pre unu elementu strainu, care nu e modulariulu patriei nóstre, nu e avisatu la noi, si ale caruia carari se abatu multu dela ale nóstre. Acést'a o face guvernulu lui Tisza chiaru pentru cá se nu fia silitu a luá in consideratiune justele pretensiuni, fora de implinirea caror'a nu este viétia pentru ele, ale elementelor nemaghiare — si asiá si ale romaniloru — din tíera. Noi nu potemu, nu ni este ertatu a votá pentru guvernulu presinte si altele cu asemeni tendintie din punctu de vedere nationalu, ca-ci nu potemu voi se ne sinucidemu; dér' nu potemu votá pentru elu nici cá patrioti, pentru-ca cá atari trebuie se dorimu si se lucramu pentru fericirea si indestulirea tuturoru fiiloru patriei, ér' guvernulu tinde a fericí numai unu elementu, (care si acestu-a e dejá satulu de fericire) si cá se se póta sustiené si se-si póta ajunge scopurile illusorie, jertfesce unui elementu strainu si afara de statulu, aflatoriu in drepturi si a vere de o suta de ori mai multu, decatu cu catu ar' poté indestuli pe toti fiii patriei. Guvernulu nostru da — precumu dice scriptur'a — panea prunciloru — la straini. Face cá si parintele celu nedreptu si totodata neintieleptu, care favoriséza si iubescu numai pe unulu dintre fii sei; dér' e atatu de nefericitu, incatu péna-ce tóte faptele lui indreptate spre fericirea acelu-a reiesu in daun'a fiului seu favoritu si-lu nefericescu, péntunci cu nedreptatea s'a amaresce péna la mórte pe ceilalti frati, in contr'a caror'a, ca se-i póta lipsi de partea de posesiune, ce li competu loru din averea stramosiésca, ia intru ajutoriu tóte apucaturile advocatiloru, cari apoi 'i mananca averea, cu care s'ar' fi potutu fericí cu elu d'impreuna cu intrég'a familia. Cine nu afla aci analogi'a, cerce, unde amu ajunsu dela 1868 încóce pe lenga politic'a acést'a nenaturala cu védi'a, independintia bunastarea tierei, ba si cu puterea, capacitatea actiunei indreptate in afara, precumu poturamu observá asta primavéra, si credu ca o va affá. Si acuma la obiectu!

(Va urmá.)

Memoriu asupra stării romanilor transdunareni.

(Urmare.)

Romanii precum s'a mai spus, sunt asediati cá unu poporu dominatoriu la inceputu, in partile acestea doue-diece de secolu aprópe; ei totdeauna, si cá dominantii si cá dominati, n'au incetatu nici unu momentu de a fi unu poporu distinctu cu individualitatea sa nationala, adeca unu poporu deosebitu de poporul bulgaru, grecescu etc., ei si in tempulu Bizantinilor au formatu unu statu alu lor deosebitu in peninsul'a Balcanica, candu aliati si uniti cu Bulgarii subt regii fratii Asan, candu singuri, precumu au fostu in Epiro-Thesali'a si in Macedoni'a, candu acestoru locuri li se dedese denumirea de Valachi'a mare, denumire care a fostu priimita de toti autorii Bizantini, si se coprindea in acésta Valachia mare partile Thesaliei, Epirului si Macedoniei, pe unde se intinde muntele Pindu, unde si astadi chiaru Romanii sunt si mai numerosi si mai compacti, si dupa caderea imperiului Bizantin, venindu Turcii si gasindu unu poporu deosebitu de catu Grecii si Bulgarii si Albanesii, l'au recunoscutu cá atare cu numele de Vlachi, ce lu avea dejá.

Religiunea crestina resaríténa, care mai cu séma pe atunci erá singurul terenu, pe care se potea uni tóte poporale crestine subjugate de Turci, si care erá legatur'a cea mai sacra si cea mai tare ce le impreună si le tienea strinsu legate, a fostu caus'a pentru care Romanii acésta nu poteau avea in bisericile lor limb'a latina, precum o aveau inaintea separarii celor doue biserici, de la resaritu si de la apusu.

Asia dér', nepotendu avea in bisericile loru de catu numai limb'a gréca, pentru-ca limb'a latina fú espulsata si oprita in bisericile dise ortodoxe, Romanii erau siliti se aiba si in scóla numai limb'a gréca; ca-ci in tempulu acela, si mai cu séma cu venirea Turciloru, nu numai Romanii, ci chiaru si Grecii nu poteau avea alti institutori, cá se invetie pe copii loru carte, de catu pre popi; si acésta fiindu-ca nu slujiau in bisericile de catu grecesce, se intielege, ca nu poteau se scia de catu limb'a gréca; si prin urmare nu poteau invetiá pre copii Romaniloru, cari eran si elevi ai loru, de catu numai carte grecésca; si este mai multu de catu invederatu, ca déca Romanii nu s'au potutu servi in bisericile loru, si n'au potutu invetiá la scóla de catu limb'a gréca, acésta n'au facut'o pentru-ca tienea la grecismu, séu pentru-ca dorieau se devina greci in limba, ci de nevoia; pentru-ca nici nu poteau se face altu-mintrea, déca vreau se remana crestini precum erau; ca-ci abandonarea de catre ei a limbei grecesce i ar' fi pusu in alternativa de a inbracisia séu mahomedismulu séu catolicismulu, care in ochii disiloru ortodocsi de atunci, ba chiaru si celoru de acum, erá mai odiosu si mai periculosu de catu jugulu turcescu, pe care, precum se scie, l'au preferitu crestinií mai bine de catu unu ajutoriu ce potea se le dè catholicii, cari, salvandu-i de iminentulu sclavagiu alu Turciloru, erá se aiba o influentia óre-care asupra ortodocsiloru, pe care influentia acésti din urma au crediut'o mai periculósa si mai desastrósa pentru ortodocsia de catu jugulu turcescu. Si prin urmare Romanii, tolerandu in bisericile lor limb'a gréca si la scola asemenea, s'au supusu unei nevoi, care, mai cu séma pe atunci, erá de natura a predominá influentia morala nu numai a Romaniloru, ci a tuturoru popóraloru crestine.

Dovedindu-se dér', ca Romanii au fostu totdeauna unu poporu distinctu, de ginta latina intre poporale crestine ale Turciei, si ca cu tóta iniriirea ce au avutu asupra sentimentulu loru nationale limb'a gréca, care le-a servitu de organu la cultulu si instruirea loru, adeca la formarea si desvoltarea acestoru doue principii primordiale ale omului morale, ei s'au stracuratu prin tóte acéste peripetii si pericole vatematórie si amenintatórie esistentiei nationalitatii loru, fara a se alterá caracterulu loru primitivu, ei se arata inaintea lumei si astadi inpartiali totu precumu au fostu de la inceputu: adeca Romani (Valaques), unu poporu de ginta latina, cu limb'a lor strabuna, cá limba materna, care si astadi este unu dialectu alu uneia din limbele neolatine (limbei romanesci de a stang'a Dunarii), cu datinile si obiceiurile loru romanesci, si in fine cu tóte conditiunile si calitatile constitutive unu poporu.

Romanii, resipiti mai in tóta peninsul'a Balcanica, sunt mai numerosi si mai compacti in Macedoniia si in Epiro-Thesali'a, precumu si in Bulgari'a propriu disa.

Pe totu sirulu muntelui Pindu, care, incepu din Macedonia si despartindu acésta de Albani'a si mai la sudu Thesali'a de Epiru, ajunge pana la hotarele Greciei, si pe ambele cóste si póle ale acéstu munte locuiescu numai Romani; si incepu de la muntele Gramos, care este unulu din verfurile muntelui Pindu, pana la hotarele Greciei, pe tóta intinderea acéstu munte nu gasesce cinevá de catu numai sate si orasie romanesci, cari in numeru de o suta aprópe, sunt constituite apoi in comune esclusiv romanesci si inportante atatu din caus'a positiunii loru geografice, procumu si din caus'a calitatiloru si conditiuniloru loru sociale; precumu este Samarioa, spre exemplu, care are o poporatiune de 1500 de familii, tóte romane, si fabricesa diferite manufacturi, arme etc.; Minciú (Metiov'a) cu o miie si mai bine de familii, tóte romane, avendu pe langa altele si unu Esarcu, adeca unu felu de autonomia bisericésca, ca-ci Ecsarculu se alege de locuitorii Romani si se recunósce de catre Patriarchulu din Constantinople, si de

Ecsarchia depindu inca vre-o diece sate romanesci din pregiurulu orasiului Minciú. — Totu pe sirulu Pindului sunt situate si orasie Saracu si Calarii (Calaritis), renumite in secolulu alu XVIII-lea pentru insemnatulu comerciu ce facea cu Europ'a si mai cu séma cu Livorno si cu Marsili'a. Calarii este patri'a natala a lui Coleti, celu mai distinsu ministru si singurul omu de statu alu Greciei moderne, a carui mama nu vorbie cu fiulu ei, primul ministru alu Greciei, decatu numai romanesc, pentru-ca nici nu sciea betran'a se vorbesca grecesce. Patrudiece de sate romanesci formésa cantonulu disu alu Romaniloru de Aspropotamu.

Déra in privintia multimei de poporatiune romana in tinentulu Turciei din Europ'a nu trebuie se se ié cineva numai dupa numerulu sateloru si orasieiloru romanesci; pentru-ca poporatiunea unu satu séu orasielu romanescu ecuivaléza poporatiunea de mai multe sate grecesce si bulgaresce; si acésta provine din cauza, ca Grecii si Bulgarii de prin sate, fiindu clacasi la mosiile Turciloru, nu sunt in mare numeru. Cá exemplu si proba aducemu Samarina, Minciú etc, de la muntele Pindu, si Crusiov'a, Vlacho-Clisur'a etc. din Macedoni'a.

Samarina are 1500 de case tóte de romani, pe candu una nahye (canton) totu din districtulu Grebena anume Vengia, compusa de doue-diece si patru sate grecesce, abia are o poporatiune de 3000 de suflete; pentru-ca tóte acéste 24 de sate grecesce n'au de catu siése sute de case preste totu, pe catu tempu numai unu orasielu romanesc, Samarina avendu 1500 de case, are o poporatiune intreita de catu unu cantonu intregu compusu de 24 de sate grecesce:

In Macedoni'a orasielu romanesc Crusiov'a are aprópe trei-mii de case cu o poporatiune aprópe de doue-diece de mii suflete Romani. Ei bine, cá se póta avé cineva numerulu acésta de poporatiune bulgnra, trebuie se stringa la unu locu poporatiunea de 40 si 50 de sate bulgaresce de drin campiile din Bitoli'a (Monastir) si Perlepe, unde satele lor, fiindu mosii ale Turciloru, n'au de catu de la 30 pana la 70 de case fia-care satu. Deci subt punctulu de vedere luumericu romanii nu potu fi nesocotiti. Pe langa acéstea, superioritatea Romaniloru in tóte cele alte conditiuni ale fiintiei morale a omului, póte suplini cu indestulare mic'a loru inferioritate la numeru, in comparatiune cu totalitatea Bulgariloru si a Greciloru din totu imperiulu turcescu.

O parte dintre Romanii de la munti (montagnards) ai Pindului se ocupa cu vitele, éra cea mai mare parte din ei cu comerciulu si cu unu felu de industria locala; mai si tóta Thesali'a si o parte a Epirului, in tempu de iérna, candu romanii, cari se ocupa cu vitele, descindu cu ele in campiile acestoru doue provincii, ele sunt pline de Romani, éra in Macedoni'a gasesce cine-va pre Romani destulu de numerosi, si-i vede ca ei formésa burgesia poporatiunii bulgare, care afara din orasie sunt mai toti (Bulgarii) clacasi la mosiile Turciloru, unde nimeni din ei nu scie carte, afara numai de preotulu satului.

Mai cu sama la Bitoli'a (Monastir) capital'a Macedoniei occidentale, si in pregiurulu lui, Romanii au preponderantia in tóte, chiaru si in numeru; pentru-ca afara din orasiulu Bitoli'a, unde Romanii sunt egali cu Bulgarii la numeru, dér' superiori in desvoltarea si in cultur'a loru morala si intelectuala, pentru-ca comerciulu, artele, industri'a locala, professinnle sunt in manile Romaniloru, mai sunt si alte orasie si sate insemnate, precumu este Ternov'a si Magarova cu o miie de case locuite numai de Romani, Maloviste, Nejopole, Gobiste, Crusiov'a, care singura are 3000 de case romanesci etc.; si acéste orasie si sate, pe deplinu romanesci, nu sunt departe de catu unele cá doue óre, altele cá 4 óre, si numai Crusiov'a ca 7 óre departe de Bitoli'a.

Prétutindeni in Macedoni'a sunt Romani si mai cu séma prin orasie, precumu la Giunai'a, unde sunt 700 de familii romanesci, la Salonicu, la Seres, la Alistrati, la Cavala, Perlepe, Chiopruli, Ochrida, Resna etc.; asemenea si prin tóta Albani'a, si aci mai multu in orasie, precumu la Elbasan, la Firana, la Cavaia, la Durazzo, la Pizrena etc. si la districtulu Albaniei numitu Muzechi pe la Berat, sunt multi Romani, cari se ocupa cu vitele.

Apoi venindu in Bulgari'a propriu disa, si aci Romanii se afla in mare numeru, si mai cu sama pe malulu dreptu alu Dunarii, ude Romanii formésa comune a parte, ocupa mai multe sate si orasie si au maiortatea ei, mai pe totu malulu dreptu alu acéstu mare fluviu.

(Va urmá.)

Adress'a studentiloru din Petersburgu.

Nu de multu studentii din Petersburgu au voitu se predè in corpore marelui duce mostenitoriu o adresa, inse organele politiei i-au impedecatu a se apropiá de palatulu lui Tiarevicu. Eata tecstulu acéstei adrese:

„Altetia Imperiala! Guvernulu crede, ca agitatiunea, care se manifesta printre noi, este causata de nescaiva persóne reu voitórie. Déca Alteti'a Vóstra ar' bine-voi se'si aduca aminte, ca acésta agitatiune merge crescèndu de cátiva ani incóce si ca s'a propagatu prin tóte stabilimentele de instructiune ale imperiului, cu greu va impartasi si Alteti'a Vóstra acésta parere. Dés'a revenire a

acéstei agitatiuni probéza, ca trebuie se i se caute caus'a in positiunea cea de nesuferitu, in care se afla junimea din Russi'a.

Studentii, cari traiescu afara din stabilimentele de instructiune, sunt supusi la supraveghiarea politiei, pe candu in intru ei sunt despoiati necontentu si din ce in ce mai multu de drepturile lor. Li s'a luat dreptulu de a se intr'uni, pentru a se ocupá de propriile lor afaceri si li s'a interdisu de a fundá o cassa de ajutoriu mutualu. Déca se incérca se intreprinda ceva de felulu acésta, ei sunt amerintiati de urmari in modulu celu mai odiosu de catra politia administrativa. La flacare intrunire politia ne-a amerintiatu aprópe cu mórtea. Ori de cate ori este vorb'a de drepturile nóstre, suntemu imprastiatu in numele legii; dér' déca este vorb'a se ni se impuna ore-cari sarcini, apoi suntemu considerati si tractati cá avendu o esistencia corporativa. Suntemu despoiati de independentia, ce compete unoru ómeni maturi, si unii din noi sunt tractati cá nisce copii.

Pedecel mereu crescènde, cari se punu in calea instructiunii superióre, voru face in curèndu din educatiune unu privilegiu alu celor bogati. Acésta opresiune si alte mesuri analóge sunt singurele cause ale agitatiunii. Scimu ceea-ce i astépta pe studentii din Charkov si exemplulu agitatiunii din Chievu este inca próspetu in suvenirea nóstra. Persónele n'ar' trebú se fia pedepsite, candu vin'a este a impregiurariloru, in cari sunt puse. Asiádér' pe bas'a celoru precedente ne luamu libertatea de a implorá midiuocirea Altetiei Vóstre in favorea conscolariloru nostri din Charkov si de ai atrage atentiunea asupra situatiunii actuale a studentiloru.“

D i v e r s e .

(La nascerea Mantuitorulu) canta biseric'a crestina: Marire intru cei de susu lui Dumnedieu si pre pamentu pace si intre ómeni buna voire. Pace vedemu ca ne-a adusu anulu acésta, déra bun'a voire intre ómeni inca n'a venit. Dé ceriulu cá cu serbatorile acéste se vina si bun'a voire intre noi. In sperantia acésta dorimu tuturoru cetitoriloru nostri serbatori fericite!

(Reuniunea maghiara din locu „Dalárda“), a avutu complesantia a invitá pe Reuniunea rom. de gimn. si de cantari la productiunea musicala, ce o arangéza Duminica sér'a in hotelulu „Nr. 1.“ in favorulu conducetoriulu seu musicalu L. Frank. Acésta invitare, comitetulu mentionatei Reuniuni romane o aduce la cunoscintia tuturoru membriloru Reuniunii nóstre, spre a luá parte in numeru catu se póte mai mare.

(Regimentulu de inf. bucovineanu br. de Kellner Nr. 41 laudatu de Maiestatea S'a.) Se scie, ca acéstu regimentu, care se recrutéza din poporatiunea romana bucovineana, a luat parte cu mare bravura la luptele din Bosni'a. Nu de multu d-lu generalu br. Kellner de Köllenstein, alu caruia nume ilu pórtá regimentulu, s'a prezentatu in calitatea s'a de membru alu delegatiunii la Maj. S'a imperatulu. indata ce'lu vediú Maj. S'a i adresá urmatóriele cuvinte: „Regimentulu d-tale, dupa cumu mi s'a relatatu spre marea mea bucuria, s'a distinsu din nou in luptele din urma prin bravura si eroismu stralucitu; mi se spune, ca soldatii s'ar' fi iuptatu c'unu sange rece, cá si candu ar' fi fostu numai la o manevra.“ Br. de Kellner s'a grabitu acéste cuvinte de lauda ale supremulu beliduce ale aduce la cunoscintia regimentulu, printr'o scrisória caldu-rósa adresata colonelulu comandante alu seu.

(Ordinulu Mariei Theresiei refusat.) Unu casu curiosu in felulu seu, ca-ci la noi in Austro-Ungari'a nu ne mai aducemu aminte, cá cineva se fi refusat o decoratiune, afara de fericitulu Avramu Iancu. „Press'a“ ne spune: Mai multi oficiari superiori din divisiunea 7 provocara pe archiducele Ioan u Salvatoru, cá se céra pentru participarea s'a la victori'a dela Iaice ordinulu Mariei Theresiei si voira se combineze pentru densulu species facti. Archiducele refusá, declarandu, ca nu merita ordinulu, din cauza, ca activitatea s'a a fostu parte implinirea datoriei sale, care se intielegea de sine, parte se basá pe meritele altor'a. Fórte frumusu lucru din partea archiducelui, ca, tienendu comptu mai bine de impregiurarile actuale, nu voiesce se-si impodobésca peptulu cu o decoratiune, pe care crede, ca nu i-se cuvine se o pórté pe peptulu seu. Acéstu exemplu frumusu este din mai multe puncte de vedere instructivu, ca pe viitoriu, asiá ne place a crede, li-se va taiá pof't'a, celu puçinu cu archiducele Salvatoru, lingusitoriloru, de a-si mai cercá noroculu. Multe adeverate si leale merite nu potu ajunge, din caus'a acestora la cunoscintia

locurilor si autoritatilor competente, cá se-'si íe recompensa meritata.

(Ce gustu minunatu mai au Croatii si Bosniacii.) Unu proverbiiu romanescu dice, ca nu-i prostu cine manca siepte pani, ci celu ce i le da. Asia si Croatii n'au nicidecumu gustu reu, mai cu séma, de candu au pusu Austriacii man'a pe Bosni'a si pe Herzegovin'a, ca le lasa gur'a apa dupa aceste doue provincii turcesci. Asia i se scrie diuariului „Deutsche Zeitung“ dela Agram (Zagrabi'a): In cercurile nationale din Agram se asigura ca, cu ocaziunea, candu a fostu aci mai deunadi deputatiunea de omagiu a Bosniaciloru si a Herzegovineniloru, compusa din catolici si din mohamedani, s'a stabilitu in Agramu unu programu, care cuprinde urmatórele puncte principale: 1. Bosni'a si Herzegovin'a se se incorporeze cu monarchi'a Austro-Ungara. 2. O pasire energica in contra serbisarei, maghiarisarii séu germanisarii Bosniei si Herzegovinei, si se céra cu tóta resolutiunea o positione analóga politica, cumu are Croati'a acuma, dér' cu acea conditione, ca din Croati'a, Slavoni'a, Dalmati'a, Bosni'a si Herzegovin'a se se formeze o grupa de staturi cu o dieta generala in Agram. Déca le va succede slaviloru meridionali a 'si realisá programulu acest'a, atunci si-au ajunsu aspiratiunile loru seculare.

(Influintiile tarifei celei noue postale asupr'a negociului.) Unu manufacturistu din Vien'a se exprima despre acést'a in diuariulu, „Deutsche Zeitung“: Care negutiatoriu nu se va folosi, mai cu séma, de posta, candu va avé lipsa de unulu séu de altu articulu, indata ce-i trebuie marfa urgentu, si tarif'a cea eftina inca-i vine in ajutoriu? Care negutiatoriu va mai cugetá astadi cá se-i-se mai tramita marfurile de moda, si care sunt supuse stricatiunii cu drumulu de fern, candu portulu ei permite, de a-si aduce totu ce-i trebuie cu post'a? Comandele cele mari, aprovisionamentele pentru mai multe categorii de marfuri voru incetá cu totulu. Acestea esperintie le facu firmele nóstre mai insemnate chiaru, de pe acumu. Negutiatoriulu celu micu se va provisioná, cumu se dice, dela mana in gura (de adi pe mane) si in viitoriu isi va efectúa numai tramiteri mai mari, cari dupa calitatea si greutatea loru nu se potu efectúa prin posta. S'au dusu timpurile, candu incarcáu espeditorii carale, de gandeai, ca se rupu, cu ladi si cu pachete. S'a inauguratu o era nóua in comerciu, despre a careia binefacere numai póte disputá nime. Déca are cineva cauza de a se bucurá mai puçinu de intocmirea cea noua, aceia sunt fabricantii nostri si cei cu ridicat'a. Acesti'a cari trebuie acumu, cá si mai inainte, dupa obicei, se lucreze in continuu, respective se-si tiena magazine mari, perdu parte prin aceea, ca vendiarea cea curenta se stingheresce tare, de alta parte si prin aceea, ca espeditiunea tramiteriloru postale, care la multe firme au luat chiaru dimensiuni colosale, causéza spese deosebite particulare.

(Scólele in Russi'a.) Esista actualmente in Russi'a: 9 Universitati cu 6 mii de Studenti; 195 gimnasie si progimnasie, cu 50 mii elevi; 56 scóle profesionale, cu 11 mii elevi; 223 gimnasie de fete, cu 35 mii eleve; 68 scóle normale, cu 5 mii elevi, si 25,491 scóle primarie, cu 1 milionu elevi. Acestea date resulta dintr'o espunere grafica facuta de ministrulu de instructiune alu Russiei la Espositiunea din Paris.

(O resbunare teribila venetiana.) Duoi anglesi faceau o excursiune in lagunele ce separéza Veneti'a de usatu, candu zarira in departare unu objectu ce plutea pe apa, incongiuratu de paseri numeróse. Ei se apropiara si recunoscura, ca acelu corpu plutitoriu era unu omu, caruia i se legasera picórele si manile si i se fransesera membrele; si spre a'i austiené capulu afara din apa, pe candu corpulu éra afundatu, i se legase la fie-care umeru cate unu flaconu mare de sticla ermeticu astupatu si catranitu. Acelu nenorocitu respirá inca, dér' nu putea vorbi; limb'a sa, fórté grozavu imflata, i esia din gura. Façi'a i sfasiata, cu capulu si muschii jupuiti, éra de necunoscutu; nasulu si urechile i erau ciupite de cioculu paseritoru de mare si ochii mancati. Transportatu la spitalu muri fara se fi potutu spune cine'lu pusese in acea stare. Cu tóte acestea, cercetarile inteligente, facute printre arendasii de pe tiermu, adusera arestarea unui individu, numitu Luigi Parmaschetti si a doui frati ai sei. Acesti trei individi facura indata si fara esitatiune marturisirile cele mai complete, si povestira dram'a urmatóre ce a fostu confirmata de numerosi martori:

Parmaschetti érá unu micu arendasiu din lagune. Laboriosu si onestu, luase de soçi'a o femeia fórté frumósa si érá parintele unei fete de 8 ani. Numinu Tedaldo era atasiatu in serviciulu seu. Acelu miserabilu prinse o pasiune violenta pentru femeia stapanului seu, si o urmari cu staruintiele sale péna candu ea fú siliça a se plange barbatului seu, care batú in furia pe acelu nedemnu servitoriu si ilu alungá de la elu. Dupa cate-va dile, Parmaschetti plecá, dupa obicei, pe la mediulu noptii in barca, cá se duca la tergu productele gradinei sale, candu de odata femeia s'a fú tredita de unu sgomótu. Unu omu cu pumnalulu in mana intrase pe feréstr'a lasata deschisa din caus'a caldurei. Femeia strigá; omulu sari asupr'a si-o amenintá ca o va ucide, déca va chiamá in ajutoriu; ea inse, fiindu tare, se aperá cu energia Copil'a se tredise si sari josu, tupilindu-se sub patu. Acestu lucru intórse atentiunea agresorului pentru unu momentu, si femeia profitá de elu spre a sari josu din patu. Din nenorocire usia fusese inchisa de barbatulu seu si asasiunu inchisese feréstr'a, asia, in catu érá prisoniera in voi'a monstrului, Nebuna de spaima, femeia incepú a alergá pe dupa o mésa mare rotunda. Individulu o urmari cu cutitulu in mana, si o ajunsé de mai multe ori, dér' ea scapá prin silintiele supreme ce facea. Atunci asasiunu avú recursu la arma, si indata ce o ajungea, o loviea cu cutitulu péna ce nenorocit'a cadú aprópe mórtá. Facéndu-se diua, asa sinulu fugi; dér' copil'a recunoscu-se pe asasinu; ea esi de subu patu si chiamá in ajutoriu. Candu venira vecinii, femeia murise. Intorcéndu-se acasa Parmaschetti, incepú a cautá pe asasiunu, impreuna cu cei doui frati ai sei, si'lu descoperira sér'a ascunsu intr'o curte, sub o gramada de gunoiu. Nebunu de furia si durere, ei dadú trei lovituri de furca in peptu, apoi ilu tienú nemiscatu, pe candu fratii sei i frangeau bratiile si piciórele cu unu drugu de feru cu care se inchidea usi'a. Dupa acést'a i implura gur'a cu gunoiu spre a nu strigá si se preparau a'i dá focu, candu unulu din frati propuse a'i dá drumulu se plutésca pe mare spre a fi mancatu de viu de paseri si pesci. Ei unsera capulu cu oleiu, spre a atrage paserile, si'lu tirira de picióre la tiermu, i legara de gatu cele doue fiacóne de sticla si'lu aruncara pe mare, unde fú gasitu de Anglesi dupa doue dile. Parmaschetti si fratii sei au fostu condamnatu la diece ani de munca silnica, dér' populatiunea intréga din Veneti'a, emotionata in favórea loru, semnéza o petitiune la rege spre a capetá grati'a loru deplina si intréga.

(Art'a dentistului.) Art'a de a pune dinti o cunosceau si Romanii cei vechi si o perfectionase catu se póte de bine, ca Romanele cele bogate, cari se serveau de cate unu cárdu de sclave, candu isi faceau toalet'a, puneau mare pretiu pe dinti curati si frumosi si dau multi bani pentru dintii cei pusi, cari erau din osu de elefantu. Cu apunerea imperiului romanu decadiú si acést'a arta importanta, cá multe alte inventiuni, in decursulu evului mediu. In dilele nóstre art'a dentistica nu numai, ca a reinvieatu, dér' a si facutu in timpu scurtu progrese considerabile, cumu ne arata unu articulu din „Le Siècle“ tradusu de „Rom“, si s'a perfectionatu astfelu, incatu imitéza natur'a intr'unu modu perfectu, punendu dinti artificiali mai usiori si mai tari. Inse pe lénge tóte progresele cari le-a facutu art'a dentistica, totusi gaunosia nu se vindeca mai bine cá altadata si tocmái gaunosia este caus'a doreriloru, ce adeseori sunt cumplite. Gaunosia este umeda si séca, cea umeda causéza doreri mai mari si strica dintele mai rapede, cea séca róde dintele mai incetu si suferinti'a este mai mica, ba se póte chiaru si curmá. In remasitiile gaunosiei s'a constatatu chiaru presinti'a unui criptogamu si a unui infasoriu. Pe trei cali póte omulu scapá de doreria causata de gaunosire: a linisci doreria, déca esiste, a scóte dintele sén partea bolnava si a implé gaur'a. Pentru a vindeca doreria de dinti se aplica: opium, chloroformu, canforu, creosota, piretra, cuióre etc. Tóte acestea sunt numai paliative si se póte ca a dóua di se fia mai mare doreria. Astadi nu mai dicu dentistii buni: scóte-ti dintele gaunosu, ci: vindeca-lu. Cumu vindeca astadi dentistii dintele gaunosu? fórté simplu. Scotu gaunosia cu diferite instrumente si apoi baga in gaura nisce fóie de metalu fórté subtile; séu o compositiune ce se intaresce iute; Acést'a se numesce in dentistica a „plumbui“ unu dinte; Operatiunea plumbuirei inse nu e asia de simpla cumu se pare, ca-ci se receru multe de tóte la esecutarea acestei operatiuni, asia visite, spese si timpu, ba de multe ori se intempla, ca operatiunea nu succede. Astadi, dupa o metoda americana, nu se mai „scotu“ dintii: se „culegu“, dupa pitorésca espressinne a celebrului siarlatanu Duchesne. Acést'a facuta, dentistulu curatia dintele, lu face frumosu, imple gaur'a si-lu pune éra la locu in alveol'a s'a; este o adeverata implantare. Implantarea nu-i operatiune nóua, ci fórté vechia, déra se uitase

cu totulu, cá multe alte lucruri, ce le-a practicatu cu bunu succesu lumea antica. — Asia 'si spargu fisicii moderni capulu, cá sé afle ce a fostu foculu grecescu, cu care au arsu Grecii flot'a Arabiloru in façi'a Constantinopolei si cumu a manipulatu Archimede cu oglindile in portulu Seracusei, de a arsu corabiile Romaniloru. Metod'a cea nóua consta dér' in urmatórele: 1. scóterea dintelui bolnavu. 2. Curatirea si implerea gaurei. 3. Reintegrarea dintelui la loculul lui. Peste 10—12 dile dintele s'a altuitu, si-a relatu soliditatea si functiunea si este vindecatu. „Scóteteti, impleti si altoiti“; éca devis'a cea nóua a tuturoru dentistiloru.

Literariu.

(„Iubirea façi'a de copii“) de Lazaru Petroviciu, doctoru in filosofia si professoru la institutulu teologico-pedagogicu din Aradu, tipografi'a lui Stefanu Gyulai in Aradu, pretiulu 20 cr. Disertatiunea presenta este unu tractatu ocaziunalu si se imparte asia: 1. Iubirea façi'a de copii se fia curata si anume in privintia motivului si scopului finalu. 2. Iubirea se fia adeverata. 3. Iubirea se fia parintésca. 4. Iubirea façi'a de copii se fia religiósá. Disertatiunea presenta emanéza dela principiile cele mai deistice, nisuindu-se autorulu a reduce tóte la caus'a ultima, trecéndu preste multe alte cauze intermediare, pe cari a le enumerá, ne-ar' duce pré departe. Autorulu este in multe locuri pré abstractu. Astfelu nu potemu intielege bine, ce vré se dica prin cuvintele: „perfectiune crestinésca libera.“ Nu este bine mai cu séma cu scrieri cá acést'a, menite pentru invetiatorii poporali a aduce principii de acele, transcendente teoretice, ce plutescu numai prin regiunile metafisice. Dealtmintrelea se vede din diversele opuri pedagogice, care le citéza in decursulu lucrarii, ca autorulu este bine initiatu in literatur'a pedagogica. Este pré (!) adeveratu, ca invetiatoriulu trebuie se fia façi'a de scolarii sei, tocmái cá sórele façi'a de tóte fiintiele; iubirea lui se se reverse intr'o mesura asupr'a tuturoru. Peste totu disertatiunea este lucrata cu multu zelu si cu multa diligentia, dér' apoi ar' fi bine se nu lase din vedere, ca si pe terenulu pedagogico-didacticu are valórea s'a necontestabila proverbulu latinu: „theoria sine praxi, sicut rota sine axi.“ Asiadér' tenerulu doctoru se fia mai stemperatu in verdictele sale asupr'a invetiatoriloru mai betrani. Cu tóte acestea recomandam disertatiunea presenta atatu invetiatoriloru betrani, catu si celoru teneri.

(Limb'a floriloru de amoru si de amicitia.) Cadou pentru toaleta dedicata juniloru si juneloru de C. Florescu, Sibiu, editur'a si tipariulu eredei de Closius, anulu 1878, pretiulu brosiuratu 20 cr., cartonatu 30 cr., legatu in panza 40 cr., formatu duodecim, are 64 pagini. Tractéza pe 53 pag. 219 flori, pe celelalte pagini oracululu floriloru, orologiulu floriloru, limb'a si explicatiunea floriloru, explicatiuni alegorice si limb'a simbolica. Carticica presenta da instructiuni, cumu se se intieléga duoi insi unulu cu altulu prin numele floriloru si, pe catu ne este noue cunoscutu, este prim'a in literatur'a romana. Numele floriloru este pusu romanescu, latinesce, francesce si germanesce. Lucru este bine esecutatu si adjustarea e catu se póte de frumósa. Recomandam tineriloru si tinereloru acést'a carticica, care pe de o parte le va procurá o distractiune placuta in órele libere, ér' pe de alta parte se voru face cunoscuti cu o multime de termini botanici.

ANUNCIU.

Se cere un'a mosiia asediata in comitatulu Clusiului, mai spre munte, cuprindeindu cam urmatórele realitati:

500 jugere aratoriu, 300 jugere fénatiu si vre-o 200 jugere padure. Ar' fi de preferitu se aiba si cladiri bune, anume casa, grajdu si siua incapatóre.

Doritorii au a se adressá la cas'a de comissionu „VANDERER“, Pest'a, Landstrasse Nr. 53, unde voru capeta lamurirea cuviinciósá.

1—3

Cursulu la burs'a de Vien'a din 22 Decembre st. v. 1878.

5% Rent'a charthia (Metalliques)	61.82	Oblig. rurali ungare	79.25
5% Rent'a-argintu (impromutu nationalu).	61.95	„ „ Banat-Timis.	75.—
Losurile din 1860	114.80	„ „ transilvane.	73.50
Actiunile bancai nation. 786.—		„ „ croato-slav.	84.40
„ instit. de credita 223.75		Argintulu in marfuri	100.—
Londr'a, 3 luni.	116.75	Galbini imperatesci	5.55 1/2
		Napoleon'd'ori	9.35
		Marci 100 imp. germ.	57.60

Editoru: Iacobi Muresianu.
Redactoru responsabilu: Dr. Aurel Muresianu
Tipografi'a: Ioane Gótt si fiu Henricu.